

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. Š.**, bývajúceho v K., zastúpeného JUDr. D. A., advokátom so sídlom v K., proti žalovanej **S.**, so sídlom v B., IČO : X., **o zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 20 C 79/2007, na dovolanie žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 25. mája 2010 sp. zn. 6 Co 125/2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 25. mája 2010 sp. zn. 6 Co 125/2009 a rozsudok Okresného súdu Košice II zo 17. februára 2009 č.k. 20 C 79/2007-107 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II rozsudkom zo 17. februára 2009 č.k. 20 C 79/2007-107 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zaviazať žalovanú doplatiť mu náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 863 700,-- Sk (28 699,58 €) so 6 % úrokom z omeškania od 3. augusta 2007 až do zaplatenia. Žalovanej náhradu trov konania nepriznal. Rozhodnutie odôvodnil tým, že žalobca bol zamestnancom V. a následne U. v profesii koksár a predák pecných dverí a kotvenia. Dňa 20. júla 2005 bola u žalobcu zistená choroba z povolania a 23. februára 2006 aj priznaná choroba z povolania – nádorové choroby vznikajúce následkom práce s dokázanými chemickými karcinogénmi v pracovnom prostredí. Posudkom Kliniky pracovného lekárstva a klinickej toxikológie K. z 23. februára 2006 bolo sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotenú 5000 bodmi a dňa 15. mája 2006 bola žalobcovi vyplatená suma 1 727 400,-- Sk z titulu náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 zák. č. 437/2004 Z.z. Hodnota 1 bodu bola reprezentovaná sumou 345,48 Sk. Žalobca dňa 3. mája 2007 predložil žalovanej návrh

dohody o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, na ktorý žalovaná reagovala tým, že priznala žalobcovi zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia o 20 %, t.j. v sume 345 480,-- Sk. Žalobca listom zo dňa 20. septembra 2007 tento návrh žalovanej neakceptoval. Žalobca odôvodnil svoj nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z.z. Po citácii § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej v texte len zákon č. 437/2004 Z.z.) súd prvého stupňa vyslovil názor, že iba v prípade, ak je dotknutá (poškodená) osoba uznaná za invalidnú, je možné uvažovať o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia až do výšky 50 %. Podmienkou pre priznanie zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je uznanie invalidity a pretože v konaní nebolo sporné, že žalobca nie je invalidným dôchodcom, nebola splnená podmienka pre priznanie zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 25. mája 2010 sp. zn. 6 Co 125/2009 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, účastníkom nepriznal náhradu trov odvolacieho konania a proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Uviedol, že súd prvého stupňa riadne zistil skutkový stav a to na základe dokazovania, ktoré vo veci vykonal. Svoje rozhodnutie založil na skutkových zisteniach, ktoré z vykonaného dokazovania vyplynuli. Zároveň pri právnom posúdení použil aj správny právny predpis a tento aj správne aplikoval na zistený skutkový stav. V konaní sa žalobca domáhal zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. o 50 %, t.j. o sumu 863 700,-- Sk (50 % z priznanej a uhradenej sumy 1 727 400,-- Sk). Podľa § 5 ods. 5 citovaného zákona, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %. Súd prvého stupňa zaujal názor, že iba v prípade, ak je dotknutá osoba uznaná za invalidnú osobu, je možné uvažovať o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Odvolací súd sa s týmto záverom stotožnil a ďalej uviedol, že z logického a gramatického výkladu § 5 ods. 5 vyplýva, že zákonodarca za prípady hodné osobitného zreteľa považoval „uznanie invalidity“ podľa § 70 až § 73 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, o čom svedčí aj odkaz na ustanovenia zákona o sociálnom poistení v citovanom ustanovení. Odvolací súd poznamenal, že ak by

úmyslom zákonodarcu bolo upraviť možnosť zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zo strany súdu tým spôsobom, že uznanie invalidity je len jedným z dôvodov hodných osobitného zreteľa, bol by to v citácii § 5 ods. 5 uviedol tak, že „v prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je najmä (napríklad) uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %“, čo však v citovanom ustanovení takto upravené nie je. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že iba v prípade, ak je poškodený (v danom prípade žalobca) uznaný za invalidného podľa § 70 až § 73 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, môže potom súd v nadväznosti na § 6 ods. 3 zákona č. 437/2004 Z.z. rozhodnúť podľa § 5 ods. 5 tohto zákona a zvýšiť náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia až do výšky 50 %. V tomto smere odvolací súd poukázal aj na znenie dôvodovej správy k § 5, v ktorej bolo uvedené, že „súd v prípade uznania invalidity môže výšku náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac však o 20 % (správne o 50 %)“. Odvolací súd uviedol, že i keď dôvodová správa nie je prameňom práva, dá sa z nej vyvodiť (aký bol) úmysel zákonodarcu pri príprave tohto ustanovenia, resp. citovaného zákona. Pre úplnosť odvolací súd poukázal aj na systematiku zákona č. 437/2004 Z.z., kde v § 4 je upravená náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia a osobitne v odseku 4 § 4 je konštatované, že „ak sa poškodenému už poskytla náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia a vzniklo také zhoršenie následkov, ktorých vývoj sa pri pôvodnom hodnotení následkov nepredpokladal, poškodený má nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške ustanovenej v § 10 ods. 7 zákona“. V § 10 sú uvedené Zásady na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia. Odvolací súd pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie, keď za otázku zásadného právneho významu považoval zaujatie stanoviska, či uznanie invalidity podľa § 70 až § 73 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, v § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. je jedným z prípadov hodných osobitného zreteľa alebo jediným prípadom hodným osobitného zreteľa, pri splnení ktorého môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %. Odvolací súd sám zodpovedal túto otázku tak, že úvaha súdu o primeranosti zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je podmienená predpokladom, že poškodený je uznaný invalidným, a až po splnení tohto (základného) predpokladu môže súd rozvíjať hľadisko prípadu hodného osobitného zreteľa pri rozhodovaní o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca, ktorý navrhol zrušiť rozsudok odvolacieho i prvostupňového súdu a vrátiť vec tomuto súdu na ďalšie konanie. Mal

za to, že rozhodnutia oboch súdov vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia. Namietal, že výraz „akým je uznanie invalidity“, nemôže byť žiadnym spôsobom jediným ukazovateľom, ktorý by ho pri existujúcej právnej úprave vylúčil z možnosti domáhať sa vyššieho odškodnenia, ako aj skutočnosť, že nepožiadal o invalidný dôchodok. Za rozhodujúce musí byť preto považované iba obsahové hľadisko odzrkadľujúce rozsah poškodenia zdravia a následky, ktoré toto poškodenie zanecháva. Opätovne poukázal na rozhodnutie Okresného súdu Prievidza sp. zn. 17 C 95/2009, v ktorom bolo uvedené, že uznanie invalidity je potrebné chápať len ako príklad dôvodov hodných osobitého zreteľa. Uviedol, že nevyhovenie nároku žalobcu by sa rovnalo odmietnutiu spravodlivosti, čo by bolo v rozpore s článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Žalovaná vo svojom vyjadrení k dovolaniu poukázala opätovne na tú skutočnosť, že pristúpila na uzavretie dohody podľa § 6 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z.z. a bola ochotná zvýšiť náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia o 20 %, ktorú dohodu žalobca odmietol, a preto je zrejmé, že dovolateľ nebol vylúčený z možnosti domáhať sa zvýšenia odškodnenia. Stotožnila sa s právnym výkladom odvolacieho súdu a žiadala dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, v ktorom odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je opodstatnené.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený,

ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Výskyt uvedených vád nebol dovolacím súdom zistený a ani dovolateľom namietaný.

V zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Dovolanie je v danej veci prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p., t.j. len preto, že jeho prípustnosť vyslovil vo svojom potvrdzujúcom rozsudku odvolací súd, ktorý zároveň vymedzil v dôvodoch rozhodnutia otázku podľa neho po právnej stránke zásadného významu. Vzhľadom na odvolacím súdom vymedzený rámec právnej otázky, bol dovolateľ oprávnený jeho rozhodnutie napadnúť len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú odvolací súd dovolanie pripustil. Na riešenie skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený; na ich riešenie nie je ani vybavený procesnými prostriedkami (§ 243a ods. 2, veta druhá O.s.p.).

Odvolací súd pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie za účelom posúdenia otázky zásadného právneho významu, za ktorú považoval zaujatie stanoviska, či uznanie invalidity podľa § 70 až § 73 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, v § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. je jedným z prípadov hodných osobitného zreteľa alebo jediným prípadom hodným osobitného zreteľa, pri splnení ktorého môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %.

V zmysle § 1 zákona č. 437/2004 Z.z. tento zákon ustanovuje a/ podmienky priznania a poskytovania náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, b/ vydávanie lekárskeho posudku o bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia a jeho náležitosti, c/ zásady na hodnotenie bolesti a zásady na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia.

Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z.z. pri určení výšky náhrady za bolesť a výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa vychádza z celkového počtu bodov, ktorým sa bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotilo v lekárskom posudku.

V zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. v prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %.

Podľa § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 437/2004 Z.z. poskytovateľ náhrady a poškodený môžu uzatvoriť dohodu o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a to aj nad výšku náhrady ustanovenú týmto zákonom, najviac však do výšky náhrady stanovenej v § 5 ods. 5.

V zmysle § 6 ods. 3 zákona č. 437/2004 Z.z. poškodený je oprávnený uplatniť nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia na súde, ak sa podal návrh na uzatvorenie dohody podľa odseku 1 a do troch mesiacov od jeho podania sa neuzatvorila dohoda podľa odseku 1 a neuspokojili sa nároky poškodeného.

Z ustanovenia článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov.

Ústavný súd Slovenskej republiky vo viacerých svojich rozhodnutiach (pozri napr. I. ÚS 361/2010-34, I. ÚS 255/2010) uviedol, že tomuto základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj právu podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zodpovedá uplatňovanie zásady prednosti ústavne konformného výkladu. Z tejto zásady vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 96/07).

Ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu

tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná. Nie je preto možné tolerovať orgánom verejnej moci a predovšetkým všeobecným súdom pri interpretácii zákonných ustanovení, prílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchýliť, pokiaľ to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávných princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomíňať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu.

S prihliadnutím na hore uvedené, dovolací súd pri riešení otázky, či znenie ustanovenia § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. je možné interpretovať v tom smere, že uznanie invalidity je jediným alebo jedným z dôvodov hodných osobitného zreteľa pre zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, dospel k právnomu záveru odlišnému ako odvolací i prvostupňový súd.

Účelom zákona č. 437/2004 Z.z. je stanoviť podmienky na priznanie a poskytovanie náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, pričom v § 5 ods. 5 tohto zákona, je daná možnosť súdu, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %. V ustanovení § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. je odkaz na § 70 až § 73 zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ktoré ustanovenia riešia podmienky priznania invalidného dôchodku, ako aj jeho výšku.

Podľa názoru dovolacieho súdu nie je ústavne konformným výkladom záver o tom, že iba priznanie invalidného dôchodku poškodenému, zakladá ako dôvod hodný osobitného zreteľa, nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zo strany súdu, takýto záver nemožno vyvodiť ani pri gramatickom a logickom výklade citovaného ustanovenia. Jeho obsah hovorí o prípadoch osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, ale nevyplýva z neho podmienka „rozhodnutia“ o invalidnom dôchodku. Takýto výklad by bol zužujúci a v rozpore so zmyslom zákona. Proces dokazovania predpokladov pre takýto záver, ktorý však v danom prípade musí vykonať súd, ktorý podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. je oprávnený rozhodnúť, by mal viesť k tomu, že súd zisťuje podmienky

zdravotného stavu poškodeného, ktorý i keď o invalidný dôchodok nepožiadaval, môže predpoklady pre priznanie invalidného dôchodku v plnom rozsahu spĺňať, t.j. vždy súd musí skúmať zdravotný stav poškodeného vo vzťahu k nároku na odškodnenie za sťaženie spoločenského uplatnenia. Pri opačnom výklade, by súdne konanie o takomto nároku bolo zúžené iba na konštatovanie, že poškodený je alebo nie je invalidným dôchodcom (v zmysle rozhodnutia o priznaní invalidného dôchodku), čo by bez pochyby však bola oblasť skôr práva verejného ako súkromného, na ktorom je však koncipované oprávnenie súdu podľa § 5 ods. 5 zákona č. 473/2004 Z.z. vo svetle odvolacím súdom uvádzaného rozhodnutia o právomoci súdu, vydaného Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 3 Cdo 136/2007. Aj z logického výkladu nasledujúceho ustanovenia § 6 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z.z., ktoré umožňuje uzavretie dohody o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a to aj nad výšku ustanovenú týmto zákonom, najviac však do výšky náhrady ustanovenej v § 5 ods. 5, je podporne zrejmé, že zákonodarca túto možnosť dohody o vyrovnaní a to až do výšky zvýšenia najviac o 50 % (§ 5 ods. 5) nepodmieňuje „uznaním invalidity“, ale len dohodou medzi poskytovateľom náhrady a poškodeným, limitovanou výškou uvedenou v § 5 ods. 5. V prípade, že k dohode nepríde, dáva potom zákon možnosť poškodenému, uplatniť svoj nárok na súde, ktorý musí k nemu pristúpiť v zmysle hore uvedených ústavných zásad, ktoré sú premietnuté do súdneho konania.

Dovolací súd preto na otázku, tvoriacu obsah pripusteného dovolania odvolacím súdom, dospel k záveru, že uznanie invalidity v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. je jedným, nie však jediným prípadom osobitného zreteľa, pri splnení ktorého môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %.

Z dôvodov uvedených vyššie je zrejmé, že dovolanie žalobcu bolo opodstatnené, lebo smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorý bol založený na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto tento rozsudok ako aj rozsudok súdu prvého stupňa, ktorý vychádzal z rovnakého nesprávneho právneho posúdenia zrušil (§ 243b ods. 2, 3 O.s.p.) a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, pričom právny názor dovolacieho súdu je pre súdy záväzný (§ 243d ods. 1 veta druhá O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. novembra 2011

JUDr. Soňa Mesiarkinová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová